

॥ ३२ ॥ ३३ ॥ इतिशांतिप० रा० नै० भारतभा० अष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ ॥ ५ ॥ वनस्पतीमिति मूलफलं ब्राह्मणानां स्वमिति धर्ममाहुः ततोऽप्येतन्निष्ठुः ॥ १ ॥ ब्राह्मणापरोधेन तैरपालने न ॥ २ ॥ त्यागं राष्ट्रस्य ॥ ३ ॥ अदृष्ट्या राष्ट्रं त्यजतो राज्ञा वृत्तिः कल्प्येति मर्यादानुराज रथाद्यलाभात् त्यजतस्तदपि देयमित्यस्तीतिकस्मिन्नितिकाका सूचयति ॥ ४ ॥ अतः परं त्वं वृत्तिकल्पयसि न तु पूर्व

तस्मात्सर्वेषु भूतेषु प्रीतिमान्भवपार्थिव ॥ सत्यमार्जवमक्रोधमानृशंस्यंचपालय ॥ ३२ ॥ एवं दंडं च कोशं च मित्रं भूमिं च लप्स्यसि ॥ सत्यार्जवपरो राजन्मित्रको शबलान्वितः ॥ ३३ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणिराजध० कोशसंचयप्रकारकथने अष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ ॥ ५ ॥ भीष्म उवाच वनस्प तीन्भक्ष्यफलान्निष्ठुर्विषयेतव ॥ ब्राह्मणानां मूलफलं धर्ममाहुर्मनीषिणः ॥ १ ॥ ब्राह्मणेभ्योतिरिक्तं च भुंजीरन्नितरे जनाः ॥ न ब्राह्मणापरोधेन हरेदन्यः कथं चन ॥ २ ॥ विप्रश्चेत्यागमातिष्ठेदात्मार्ये वृत्तिकर्षितः ॥ परिकल्प्यास्य वृत्तिः स्यात्सदारस्य नराधिप ॥ ३ ॥ स चेन्नोपनिवर्तेत वाच्यो ब्राह्मणसंसदि ॥ कस्मिन्नि दानीं मर्यादामयं लोकः करिष्यति ॥ ४ ॥ असंशयं निवर्तेत न चेद्वक्ष्यत्यतः परं ॥ पूर्वपरोक्षं कर्तव्यमेतत्कौंतेय शाश्वतं ॥ ५ ॥ आदुरेतज्जना ब्रह्मन् चैतच्छ्रद्धाम्यहं ॥ निमंत्र्य श्रभवेद्भोगैरदृष्ट्या च तदाचरेत् ॥ ६ ॥ रुषिगोरक्ष्यवाणिज्यं लोकानामिह जीवनं ॥ ऊर्ध्वं चैव त्रयीविद्यासाभूतान्भावयत्युत ॥ ७ ॥ तस्यां प्रपतमानायां येस्युस्तत्परिपंथिनः ॥ दस्यवस्तद्वधायेह ब्रह्माक्षत्रमथासृजत् ॥ ८ ॥ शत्रून् जयप्रजारक्षयजस्वक्रतुभिर्नृप ॥ युध्यस्व समरे वीरो भूत्वा कौरव नंदन ॥ ९ ॥ संर क्ष्यान्पालयेद्राजासराजाराजसत्तमः ॥ ये केचित्तान्न रक्षंति तैरर्थो नास्तिकश्चन ॥ १० ॥ सदैव राज्ञायोद्धव्यं सर्वलोकाद्युधिष्ठिर ॥ तस्माद्देतोर्हि भुंजीत मनुष्या नेव मानवः ॥ ११ ॥ आंतरेभ्यः परान् रक्षन्परेभ्यः पुनरांतरान् ॥ परान्परेभ्यः स्वान्स्वेभ्यः सर्वान्पालय नित्यदा ॥ १२ ॥ आत्मानं सर्वतो रक्षन् राजन् रक्षस्व मे दिनीं ॥ आत्ममूलमिदं सर्वमाहुर्वै विदुषो जनाः ॥ १३ ॥ किं छिद्रं को नु संगो मे किं वास्य विनिपातितं ॥ कुतो मामाश्रयेद्दोष इति नित्यं विचिंतयेत् ॥ १४ ॥ अतीतदिवसे वृत्तं प्रशंसंति न वा पुनः ॥ गुप्तैश्चरैरनुमतैः पृथिवीमनुसारयेत् ॥ १५ ॥ जानीयुर्यदि मे वृत्तं प्रशंसंति न वा पुनः ॥ कच्चिद्रोचे जनपदे कच्चिद्राष्ट्रे च मे यशः ॥ १६ ॥

मिति उपालंभे पूर्वपरोक्षं कर्तव्यं विस्मर्तव्यं क्षंतव्यमिति तं प्रार्थयेदित्यर्थः ॥ ५ ॥ वृत्तिमात्रं कल्पयेदिति परमतं भोगार्थी चेद्राष्ट्रं त्यजति तदा भोगैरपि निमंत्र्यः अदृष्ट्या चेत्तदा वृत्त्यापि निमंत्र्य इत्याहादुरिति ॥ ६ ॥ ऊर्ध्वं स्वर्गं ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ लोकात् लोकहितार्थं योद्धव्यं बोद्धव्यमिति पाठे स्वपरचरित्रमिति शेषः उत्तरार्धे नु भुंजीतेत्यत्र युंजीतेति पाठः मनुष्यांश्चरानिति चार्थः ॥ ११ ॥ स्वीयाः आंतरा बाह्याश्च परस्माद्दृष्ट्याः स्वीयाः बाह्यास्तु शत्रुभ्योरक्ष्यादित्यर्थः ॥ १२ ॥ विदुषो विद्वांसः ॥ १३ ॥ संगो व्यसनस्येति शेषः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥